УДК 343.3
DOI: https://doi.org/10.31359/2079.6242.2025.51.69

Владислав МИХАЙЛЕНКО,
доктор філософії,
Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України,
науковий співробітник,
ORCID ID: https://orcid.org/0009-0006-5115-9451,
e-mail: vmykhailenko@outlook.com

ЗДІЙСНЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК СПОСІБ ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 110² КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ*

У статті здійснено комплексне дослідження провадження господарської діяльності як специфічного способу фінансового та матеріального забезпечення кримінального правопорушення, передбаченого статтею 110² Кримінального кодексу України. Доведено, що в умовах глобалізації та гібридних збройних конфліктів економічна сфера трансформується у потенційний стратегічний важіль підриву суверенітету та територіальної цілісності держави.

Науково систематизовано типові патерни провадження господарської діяльності, що утворюють об'єктивну сторону фінансування за статтею 110² КК України. До них обґрунтовано віднесено: інвестування у державі-агресорі та на окупованих територіях, системну сплату податків окупаційним адміністраціям чи незаконним воєнізованим формуванням, взаємодію з підсанкційними суб'єктами та надання інфраструктурних потужностей (зокрема енергетичних та логістичних) для забезпечення життєдіяльності окупаційного апарату. На основі аналізу статистики за 2021–2025 роки та вивчення матеріалів судової практики виявлено динаміку правозастосування, що вказує на можливість кваліфікації навіть зовні стандартних комерційних угод як тяжкого кримінального правопорушення проти основ національної безпеки.

Проаналізовано суб'єктивну сторону кримінального правопорушення, зокрема його спеціальну мету. Виявлено суттєву правову колізію між законодавчо закріпленим комерційним мотивом діяльності (отримання доходу, збереження активів чи виживання в окупації) та антидержавною метою, передбаченою диспозицією ст. 110² КК України. Зроблено висновок, що нинішня конструкція норми через складність доказування означеної мети створює ризики уникнення відповідальності правопорушниками або неправомірного тиску на легальне підприємництво. Вказано на доцільність перегляду змісту статті шляхом перегляду «мети» як обов'язкової ознаки суб'єктивної сторони та зміщення фокусу на прямий умисел щодо факту усвідомленого надання активів структурам агресора.

Ключові слова: *провадження господарської діяльності, фінансування дій, ст. 110² КК України, національна безпека, територіальна цілісність, суб'єктивна сторона злочину, економічна безпека, матеріальне забезпечення.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації світової економіки та ведення гібридних і повномасштабних збройних конфліктів питання захисту національної безпеки держави виходить далеко за межі суто військового протистояння. Як зазначає Харлан Грант Коен, сучасні міжнародні відносини характеризуються зростаючою «зброєзацією взаємозалежності», де економічні зв'язки перетворюються на інструменти геополітичного тиску [1, с. 2]. О. Грінків вказує на те, що, у сучасних умовах економічна взаємозалежність та інвестиції втрачають ринкову логіку, перетворюючись на «джерело загрози національній безпеці» та інструмент «економічної війни» [2, с. 168]. За таких обставин економічна безпека стає

* Примітка. Статтю виконано в межах реалізації теми фундаментального дослідження «Теоретичні та правозастосовні проблеми кримінально-правового забезпечення основ національної безпеки та оборони України» (державний реєстраційний номер: 0124U005179; термін виконання: I квартал 2025 р. – IV квартал 2027 р.).

невід'ємною та важливою складовою національної безпеки загалом, що вимагає адекватного кримінально-правового реагування з боку держави на відповідні ризики.

Одним із важливих правових механізмів протидії цим комплексним загрозам у вітчизняному законодавстві є ст. 110² Кримінального кодексу України (далі – КК України), яка встановлює кримінальну відповідальність за фінансування дій, вчинених із метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України. Ця норма, імплементована в національне кримінальне законодавство у 2014 році згідно із Законом № 1533-VII від 19.06.2014 р. як реакція на початковий етап збройної агресії рф проти України та окупацію частини українських територій [3], пройшла тривалий шлях трансформації та змін. Загалом її існування зумовлене низкою проблемних аспектів: від теоретичного розмежування із суміжними складами кримінальних правопорушень (зокрема фінансуванням тероризму, державною зрадою, а згодом – колабораційною діяльністю та пособництвом державі-агресору) до практичних труднощів доказування її специфічної суб'єктивної сторони під час судового розгляду.

Розгляд господарської діяльності як інструменту фінансування антидержавних дій також повністю корелюється з міжнародною доктриною незаконних фінансових потоків (Illicit Financial Flows – IFFs). Згідно зі звітом Європейської Комісії «Study on Tax Motivated Illicit Financial Flows», сучасне розуміння IFFs охоплює фінансові операції, де кошти не лише незаконно отримуються або переміщуються, а й незаконно використовуються (utilized) для цілей, що суперечать закону [4, с. 12].

У свою чергу, як свідчить доктринальний аналіз та вивчення матеріалів судової практики, проблемні аспекти юридичної техніки побудови конструкції ст. 110² КК України можуть генерувати проблеми й ризики.

Закріплене у примітці 1 до ст. 110² КК України визначення фінансування як дій, спрямованих на фінансове або матеріальне забезпечення [5], актуалізує потребу в дослідженні конкретних механізмів такої підтримки. У такому ракурсі господарська діяльність як фундамент економічної системи стає одним з основних інструментів реалізації антидержавних намірів. Відтак, належна правова оцінка дій відповідних суб'єктів господарювання набуває особливої ваги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням відповідальності за кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки загалом та за фінансування антидержавних дій, зокрема, присвятили свої праці такі дослідники, як Д. С. Зоренко, С. Є. Кучерина, В. Н. Кубальський, Т. Д. Лисько, С. Є. Макознак, Р. Мельниченко, Н. В. Нетеса, А. В. Носач, О. В. Попович, М. А. Рубащенко, Р. М. Шестопалов та ін. Водночас, попри значну кількість теоретичних напрацювань щодо загальних ознак складу цього кримінального правопорушення, господарська діяльність як системний інструментарій та безпосередній спосіб фінансування за ст. 110² КК України комплексно не досліджувалася. Більшість авторів розглядають економічні аспекти лише як ілюстративний матеріал. При цьому поза увагою залишаються правові колізії та практичні кейси, пов'язані з використанням легальних механізмів підприємництва для підриву основ національної безпеки. Саме це й зумовлює актуальність цієї статті.

Метою статті є, по-перше, з'ясування основних патернів господарської діяльності, що утворюють спосіб як ознаку об'єктивної сторони фінансування дій, вчинених із метою зміни меж території або конституційного ладу України, та, по-друге, дослідження доцільності закріплення мети як обов'язкової ознаки суб'єктивної сторони цього кримінального правопорушення.

Виклад основного матеріалу. Для правильної кваліфікації дій за ст. 110² КК України важливо розуміти інтегрованість економічної безпеки у структуру національної безпеки. Відповідно до ст. 17 Конституції України, забезпечення економічної безпеки є однією з найважливіших функцій держави та справою всього Українського народу [6]. У цьому контексті особливого значення набуває правове розуміння процесів, що відбуваються в економічній сфері, оскільки фінансування протиправних дій зазвичай здійснюється через використання існуючих економічних механізмів.

Згідно з пп. 14.1.36 п. 14.1 ст. 14 Податкового кодексу України господарська діяльність – це діяльність особи, що пов'язана з виробництвом (виготовленням) та/або реалізацією товарів, виконанням робіт, наданням послуг, спрямована на отримання доходу і проводиться такою особою

самостійно та/або через свої відокремлені підрозділи, а також через будь-яку іншу особу, що діє на користь першої особи, зокрема за договорами комісії, доручення та агентськими договорами [7].

Кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки, які вчиняються шляхом фінансування дій, вчинених із метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України, фактично використовують інструментарій господарської діяльності для досягнення антидержавних цілей. Використання фінансових ресурсів, залучених або спрямованих у межах такої діяльності на забезпечення дій, передбачених ст. 110^2 КК України, завдає прямого та надзвичайно руйнівного удару саме по економічному суверенітету держави. Це підриває фундаментальні засади національного добробуту та стабільності.

Емпіричним підтвердженням згаданих вище теоретичних положень є динаміка показників правозастосовної діяльності за ст. 110^2 КК України. Аналіз статистичних даних за період 2021–2025 рр. дозволяє простежити певну кореляцію між рівнем загроз національній безпеці та інтенсивністю протидії фінансуванню антидержавних дій.

Так, у довоєнному 2021 році було обліковано 46 кримінальних проваджень, з яких матеріали за 6-ма провадженнями скеровано до суду, а кількість засуджених осіб становила чотири. Початок повномасштабної агресії РФ проти України зумовив різке зростання активності щодо протидії такому фінансуванню: у 2022 році кількість облікованих проваджень сягнула пікового показника – 246 (4 скеровано до суду, засуджено 7 осіб). У 2023 році зафіксовано 128 проваджень (3 скеровано до суду, засуджено 5 осіб), а у 2024 році – 75 проваджень (9 скеровано до суду, засуджено 5 осіб). Особливої уваги заслуговують показники 2025 року: при загальній кількості у 65 облікованих проваджень спостерігається суттєве зростання результативності – до суду скеровано 20 матеріалів та винесено обвинувальні вироки щодо 20 осіб [8].

Безпосереднім об'єктом кримінального правопорушення за ст. 110^2 КК України виступають «основи конституційного ладу й державної влади в Україні та її територіальна цілісність у межах встановлених кордонів» [9, с. 28]. Господарська діяльність, яка свідомо чи несвідомо перенаправляє фінансові потоки на користь невизнаних самопроголошених республік, окупаційних адміністрацій або незаконних збройних формувань, руйнує цілісність національної макроекономічної системи. Наслідком такої протиправної діяльності стає не лише сприяння економічному відокремленню тимчасово окупованих регіонів, а й примусова переорієнтація їх промислового, аграрного та ресурсного комплексу на зовнішньоекономічних партнерів з боку держави-агресора.

Об'єктивна сторона кримінального правопорушення, передбаченого ст. 110^2 КК України, характеризується специфічними ознаками, які відрізняють її від традиційних майнових чи господарських кримінальних правопорушень.

Суспільно небезпечне діяння в цьому випадку полягає виключно в активній поведінці суб'єкта. Зокрема, як зауважує Н. В. Нетеса, це діяння обмежується лише суспільно небезпечною дією, що залежно від виду предмета кримінального правопорушення виявляється у формах фінансового забезпечення (активи будь-якого роду) або матеріального забезпечення (будь-яке майно, техніка, зброя тощо) [10, с. 119].

Кримінальне правопорушення вважається повністю закінченим з моменту вчинення хоча б однієї дії із надання або збирання активів. Н. В. Нетеса зазначає, у таких випадках «злочин вважається закінченим з моменту вчинення відповідних дій, причому має значення не лише факт здійснення відповідного виду забезпечення, а й вчинення дій, спрямованих на таке забезпечення чи навіть створення умов для цього» [10, с. 120]. Тобто сам факт фінансової транзакції утворює закінчений склад кримінального правопорушення.

Засобами вчинення кримінального правопорушення за ст. 110^2 КК України можуть бути будь-які активи, які мають економічну цінність та володіють властивістю бути інтегрованими у фінансово-господарський оборот:

– грошові кошти та їх еквіваленти (як у готівковій, так і в безготівковій формі, національна або іноземна валюта, електронні гроші, банківські метали, а в сучасних умовах – і віртуальні активи та криптовалюти, які активно використовуються для обходу фінансового моніторингу);

– майно (рухоме та нерухоме, промислове обладнання, транспортні засоби, сировина, товари народного споживання, а також специфічні пред-

мети, обмежені в цивільному обороті, такі як зброя, боєприпаси або товари подвійного призначення);

– майнові та немайнові права (права вимоги, корпоративні права, цінні папери).

Вказівки на спосіб учинення кримінального правопорушення в диспозиції ст. 110[2] КК України не міститься. Як з цього приводу слушно зазначають Т. Д. Лисько та С. Є. Макознак, «…вичерпний перелік способів фінансового і матеріального забезпечення неможливо передбачити безпосередньо у кримінальному законі, адже варіативність таких способів насамперед зумовлена різноманітністю видів предметів фінансування, особливостями їх характеру та природи» [11, с. 189]. Водночас правозастосовна практика та кримінально-правова доктрина чітко розмежовують дві основні форми забезпечення, які найчастіше реалізуються саме через механізми господарської діяльності підприємств: перша форма – фінансове забезпечення. Вона полягає у безпосередньому збиранні або наданні грошових коштів чи фінансових інструментів. У контексті ведення бізнесу це може виражатися у різноманітних формах, як-от: добровільна чи примусова сплата «податків», «митних зборів» або «ліцензійних платежів» до бюджетів самопроголошених республік чи окупаційних адміністрацій, перерахування дивідендів компаніям-резидентам держави-агресора та ін. Фінансове забезпечення також охоплює здійснення благодійних внесків на рахунки сумнівних фондів, що діють в інтересах ворога, або пряме інвестування у статутні капітали підприємств, розташованих на тимчасово окупованих територіях та перереєстрованих за законодавством агресора. Друга форма – матеріальне забезпечення. Вона передбачає передачу фізичних ресурсів, речей матеріального світу. Для суб'єктів господарювання це означає надання власних складських приміщень для зберігання боєприпасів чи так званої «гуманітарної допомоги» окупантів, надання логістичних послуг (використання корпоративного транспортного парку для перевезення військової техніки чи особового складу ворога), постачання будівельних матеріалів для зведення фортифікаційних споруд агресора, передачу паливно-мастильних матеріалів, засобів зв'язку, телекомунікаційного обладнання тощо.

Варто наголосити, що законодавство України не встановлює мінімального порогу для притягнення до відповідальності за основним складом цього кримінального правопорушення (ч. 1 ст. 110[2] КК України). Аналіз правозастосовної практики показує, що навіть перерахування умовно незначних сум на рахунки окупаційних організацій фізичною особою або підприємцем формально утворює закінчений склад цього кримінального правопорушення. Водночас масштабніша господарська діяльність кваліфікується частинами 3 та 4 даної статті, які передбачають суворіше покарання за вчинення злочину з корисливих мотивів, за попередньою змовою групою осіб, у великому (коли розмір забезпечення перевищує шість тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян) або особливо великому розмірі (понад вісімнадцять тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян) [5].

Аналіз судової практики дозволяє виокремити кілька найбільш типових патернів господарської діяльності, які підпадають під ознаки ст. 110[2] КК України:

1. *Інвестиційна діяльність у державі-агресорі та на тимчасово окупованих територіях.* Цей патерн охоплює свідоме вкладання капіталу в розвиток підприємств, розташованих безпосередньо на території рф або на територіях України, що перебувають під тимчасовою окупацією. Створення спільних підприємств, модернізація виробничих потужностей, відкриття нових філій, що продовжують генерувати прибуток і, відповідно, сплачувати податкові надходження до бюджету країни-агресора, розглядаються вітчизняними правоохоронними органами як форма опосередкованого, але цілеспрямованого фінансування антидержавних дій, оскільки ці ресурси зміцнюють економічну базу агресора для продовження війни.

Цей патерн підтверджується вироком Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області від 23 липня 2024 р. Суд установив, що створення та реєстрація нової філії енергетичної компанії безпосередньо в окупованому Севастополі з визначенням видів діяльності за законодавством РФ є фактичним визнанням юрисдикції агресора. Відкриття такої відокремленої структури дозволило підприємству продовжувати модернізацію та експлуатацію енергетичних потужностей під контролем окупаційної влади. Такі дії створюють матеріальну базу для генерації ресурсів, які агресор використовує для зміцнення своєї економічної та воєнної присутності на півострові [12].

2. *Сплата обов'язкових платежів окупаційним адміністраціям.* Найбільш поширеною формою такого забезпечення є сплата податкових, митних та інших обов'язкових платежів на користь незаконних утворень (таких як «ДНР», «ЛНР») або російських окупаційних адміністрацій на окупованих територіях.

Цей патерн підтверджується вироком Івано-Франківського міського суду від 17 грудня 2024 р. Суд встановив, що реєстрація підприємства (ТОВ «Універсалгруп») у «Департаменті державної реєстрації Міністерства доходів та зборів ДНР» та відкриття рахунків у «Центральному Республіканському Банку ДНР» є свідомим включенням бізнесу до незаконної фінансової системи. Такі дії створюють юридичну базу для подальшого акумулювання активів, які окупаційна адміністрація використовує для утримання захоплених територій [13].

3. *Економічна взаємодія з підсанкційними суб'єктами та підприємствами агресора.* Господарські операції, що передбачають перерахування коштів юридичним особам, які були створені та зареєстровані відповідно до законодавства російської федерації, або підприємствам, що ведуть економічну діяльність в Україні, але їхніми кінцевими бенефіціарними власниками є громадяни РФ. До цієї категорії також відноситься придбання державних облігацій РФ або акцій російських компаній військово-промислового комплексу. Правоохоронні органи розглядають такі дії як пряме підживлення економіки країни, що здійснює агресію з метою повалення конституційного ладу України.

Важливим індикатором наміру фінансування антидержавних дій є реєстрація особи як керівника спеціалізованих структур у федеральних реєстрах рф. У вироку Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 27 листопада 2025 р. установлено, що внесення відомостей про особу як виконавчого директора до «Единого государственного реестра юридических лиц» є юридичним підтвердженням прийняття на себе функцій із координації незаконних фінансових потоків. Суд констатував, що обіймання посади керівника у «Костромском областном благотворительном фонде «ЕДИНЕНИЕ»» та подальша звітність згідно з розпорядженнями окупаційної влади свідчать про свідому участь у системі фінансового забезпечення силових структур, що безпосередньо задіяні у зміні меж території та державного кордону України [14].

Аналогічну правову позицію представлено й у вироку Личаківського районного суду м. Львова від 30 жовтня 2025 р., в якому як форму фінансування за ст. 110^2 КК України було кваліфіковано оплату господарюючим суб'єктом послуг з охорони власних об'єктів у тимчасово окупованому Криму. Суд встановив, що укладення керівником підприємства договору № 83180418894 із ФДУП «Охорона» Росгвардії та подальше перерахування коштів за актами виконаних робіт є свідомим кроком до матеріального забезпечення воєнізованого формування агресора, попри те, що операція мала зовнішні ознаки звичайної комерційної угоди. Крім того, суттєвим фактом стало перерахування 1 млн російських рублів під виглядом «гуманітарної благодійної допомоги» на рахунок фонду «Бойове братерство «Ялта-Південь», який згідно з матеріалами досудового розслідування здійснював безпосереднє технічне та харчове забезпечення бойових підрозділів ворога в зоні проведення воєнних дій [15].

Додатковим підтвердженням цього патерну є також вирок Чечелівського районного суду міста Дніпра від 26 червня 2025 р., в якому було детально проаналізовано діяльність приватного підприємства «Айленд». Суд установив, що директор підприємства не лише перереєструвала юридичну особу в «Єдиному державному реєстрі юридичних осіб ЛНР», а й уклала прямі господарські договори з незаконними органами влади – так званими «Міністерством надзвичайних ситуацій ЛНР» та «Управлінням Державної служби охорони Міністерства внутрішніх справ ЛНР». Предметом цих угод було надання пожежно-технічних послуг та охорона торговельних центрів «Кристал» у містах Луганськ та Довжанськ. Ключовим аргументом суду стало те, що перерахування орендної плати, отриманої від українських об'єктів нерухомості, на рахунки в «Державному банку ЛНР» для оплати послуг силових відомств окупантів є формою фінансування дій з метою зміни меж території України, адже ці кошти забезпечують функціонування органів агресора [16].

4. *Надання виробничих та інфраструктурних потужностей.* Цей патерн матеріального забезпечення полягає у наданні бізнес-ресурсів окупаційним органам, що формує матеріальну базу для

утримання захоплених територій. У межах ст. 110[2] КК України такі дії розглядаються як забезпечення життєдіяльності агресора, де надання доступу до стратегічної інфраструктури стає важливішою умовою для функціонування окупаційного режиму.

Прикладом таких дій є надання логістичної підтримки агресору. Зокрема, у вироку Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області від 17.12.2024 р. фінансуванням за ст. 110[2] КК України було визнано постачання товарно-матеріальних цінностей (піску) на адресу ДП «Донецька залізниця» (структурного підрозділу окупаційної адміністрації). Суд констатував, що оскільки окупаційні війська використовують залізничний склад для транспортування важкого озброєння та боєприпасів з рф, будь-яке матеріальне забезпечення роботи цієї інфраструктури є безпосереднім підживленням військової логістики ворога [13].

Найбільш масштабним прикладом надання інфраструктурних потужностей є кримінальне провадження №344/12697/24. ПАТ ЕК «Севастопольенерго» через свою філію забезпечувало безперебійне енергопостачання понад 30 силових та владних інституцій ворога. Матеріальна підтримка здійснювалася через пряме постачання електроенергії та обслуговування мереж для Управління Чорноморського флоту РФ, прикордонної служби ФСБ, підрозділів МВС, окупаційних судів та прокуратури. Суд констатував, що надання таких послуг на суму понад 38 млн грн є формою логістичного утримання агресора, оскільки енергоресурс є базовою інфраструктурною умовою для функціонування всього окупаційного апарату [12].

Найскладнішим елементом складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 110[2] КК України, є його суб'єктивна сторона. Визначальною та системоутворюючою ознакою в даному контексті виступає обов'язкова спеціальна мета, зміст якої прямо залежить від кваліфікації за відповідною частиною статті. Зокрема, фінансування дій за ч. 1 ст. 110[2] КК вчиняється з метою зміни меж території або державного кордону України на порушення порядку, встановленого Конституцією України. У той самий час (згідно з доктринальним визначенням та формулюванням закону) фінансування за ч. 2 цієї ж статті здійснюється з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади [5].

Саме у вимозі доведення цієї спеціальної мети криється проблема при застосуванні ст. 110[2] КК України до суб'єктів господарювання. Глибинна природа підприємницької діяльності (відповідно до положень Господарського та Податкового кодексів України) полягає у досягненні економічних і соціальних результатів та одержанні прибутку. Корисливий мотив у цьому контексті чітко відображений у законодавчому визначенні: це «діяльність, що спрямована на отримання доходу» [7].

Правова невизначеність посилюється колізіями між національним кримінальним правом та міжнародними зобов'язаннями України. Зокрема, Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму (1999 р.), ратифікована Україною у 2002 році, у ст. 13 встановлює, що кримінальні правопорушення, пов'язані з фінансуванням, не повинні розглядатися як податкові (фіскальні) для цілей видачі або правової допомоги [17]. Це створює підґрунтя для дискусії: чи можна вважати саму лише сплату податків окупаційним режимам (що є фіскальним обов'язком за «місцевим» законодавством) доказом фінансування антидержавних дій без встановлення активного умислу на допомогу ворогу? Це, з одного боку.

Із другого боку, міжнародна доктрина незаконних фінансових потоків (IFFs), детально описана у звіті Європейської Комісії «Study on Tax Motivated Illicit Financial Flows», пропонує ширший погляд на цю проблему. У звіті наголошується, що IFFs охоплюються не лише незаконно здобуті активи, а й кошти, які були незаконно використані (utilized) для цілей, що порушують правопорядок [4, с. 12]. Згідно з логікою звіту IFFs легальні комерційні операції – такі як сплата податків чи торговельні угоди – можуть слугувати легітимним прикриттям для акумулювання активів, що згодом спрямовуються на підрив суверенітету [4, с. 12]. Тож видається, що для кваліфікації діянь за ст. 110[2] КК України визначальним має ставати не формальний статус платежу, а реальна обізнаність суб'єкта щодо того, як ці активи будуть використані в системі агресора.

У своєму дослідженні Р. М. Шестопалов аргументовано підкреслює недосконаліть юридичної техніки цієї норми. Через об'єктивну неможливість або надзвичайну складність для сторони обвинувачення довести наявність цього «бажаного антидержавного наслідку» у свідомості звичайного

суб'єкта, котрий провадить господарську діяльність, ст. 110^2 КК України на практиці часто перетворюється на інструмент процесуального маніпулювання та компромісу [18, с. 307]. З метою покращення логіки викладу ст. 110^2 КК України та забезпечення невідворотності покарання Р. М. Шестопалов також пропонує змінити конструкцію суб'єктивної сторони цього кримінального правопорушення шляхом відмови від спеціальної мети як автономної обов'язкової ознаки на користь категорії «направленості» дій. Така законодавча трансформація передбачає заміну формулювання «з метою» на «умисне фінансування дій, направлених на…», що дозволяє розглядати дані дії як органічну складову прямого умислу суб'єкта. За такої моделі для притягнення особи до відповідальності необхідно встановити усвідомлення особою протиправного статусу отримувача активів та її свідоме вольове рішення щодо їх перерахування, що усуває потребу в окремому доведенні «внутрішньої мети» (яка часто є недосяжною для доведення), водночас зберігаючи пряму вказівку на умисність як запобіжник від криміналізації необережних чи помилкових дій [18, с. 307]. Видається, що реалізація такої пропозиції значно спростила б притягнення до відповідальності тих, хто шляхом провадження господарської діяльності реально фінансує чи забезпечує агресора, і таким суб'єктам більше не вдавалося б ховатися за аргументами про «виключно комерційні інтереси» та відсутність ідеологічного підґрунтя в їх діях.

Висновки. Господарська діяльність у сучасних умовах втрачає виключно комерційний характер і перетворюється на потенційне матеріальне підґрунтя для підриву основ національної безпеки держави. У межах ст. 110^2 КК України вона виступає одним зі специфічним, але цілком поширених способів фінансування дій, спрямованих на зміну меж території або конституційного ладу України.

Аналіз судової практики дає підстави вважати, що типовими патернами такої діяльності є: інвестування в підприємства держави-агресора, сплата податків до незаконних фінансових систем, надання стратегічної інфраструктури тощо. Зокрема, енергопостачання військових та адміністративних органів окупантів або логістична підтримка транспортування ворожої техніки кваліфікуються як матеріальне забезпечення агресора. У таких випадках навіть зовні стандартна комерційна угода, як-от закупівля товарів у окупаційних структур або надання їм послуг, кваліфікується за відповідною статтею.

Визначальною проблемою кваліфікації, яка зумовлює необхідність змін та доповнення положень даної норми, залишається суб'єктивна сторона розглядуваного кримінального правопорушення, де доведенню підлягає спеціальна мета фінансування антидержавних дій. Навіть якщо первинною мотивацією суб'єкта господарювання є збереження активів чи виживання в умовах окупації, факт інтеграції у незаконну фінансову систему створює необхідну матеріальну базу для ворога. Для вдосконалення ст. 110^2 КК України доцільним є перегляд «мети» як обов'язкової ознаки суб'єктивної сторони (із більшою фіксацією на прямому умислі). Це дозволить притягувати до відповідальності осіб на основі їх обізнаності про протиправний статус отримувача та добровільності надання активів, усуваючи можливість приховувати фінансування агресора за аргументами про «виключно комерційні інтереси».

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ:

1. Cohen H. G. The International Order, International Law, and the Definition of Security. *Michigan Journal of International Law*. 2026. Vol. 47, Iss. 1. P. 1–40. DOI: https://doi.org/10.36642/mjil.47.1.international
2. Hrynkiv O. Legal and policy responses to national security measures in international economic law. *Georgetown Journal of International Law*. 2023. Vol. 54, No. 2. P. 165–229. URL: https://www.law.georgetown.edu/international-law-journal/past-issues/volume-54-number-2-winter-2023/legal-and-policy-responses-to-national-security-measures-in-international-economic-law/ (дата звернення: 13.04.2026).
3. Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо кримінальної відповідальності за фінансування сепаратизму: Закон України від 19.06.2014 р. № 1533-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 32. Ст. 1125.
4. Directorate General for International Partnerships. Study on tax motivated illicit financial flows: report. Berlin: FCG Germany GmbH, 2018. URL: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/2024/Study%20on%20Tax.pdf (Last accessed: 13.04.2026).

5. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.
6. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
7. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13–17. Ст. 112.
8. Карчевський М. Протидія злочинності в Україні : інфографіка : інтерактивний довідник. Версія 3.0. CrimeTracer: швидкий огляд статистичних даних щодо протидії окремим кримінальним правопорушенням. 2023. URL: https://crimedatalab.shinyapps.io/platform/ (дата звернення: 29.03.2026).
9. Рубащенко М. А. Кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки України. Кримінальне право України. Особлива частина: підручник / за ред.: Ю. В. Бауліна, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна, Ю. А. Пономаренка, С. О. Харитонова. 7-те вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2026. Розд. II. С. 24–43.
10. Нетеса Н. В. Фінансування тероризму та фінансування дій, учинених із метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України: порівняльний аналіз складів злочинів. *Вісник Асоціації кримінального права України.* 2018. Вип. 2. С. 116–126. DOI: https://doi.org/10.21564/2311–9640.2018.11.161211
11. Лисько Т. Д., Макознак С. Є. Кримінальна відповідальність за ст. 110–2 КК України «Фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України». *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право.* 2023. № 1. С. 186–191. DOI: https://doi.org/10.18372/2307–9061.66.17435
12. Вирок Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області від 23.07.2024 р. у справі № 344/12697/24 (провадження № 1-кп/344/1124/24). *Єдиний державний реєстр судових рішень*: оф. вебсайт. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/120563507 (дата звернення: 20.03.2026).
13. Вирок Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області від 17.12.2024 р. у справі № 344/17772/24 (провадження № 1-кп/344/1317/24). *Єдиний державний реєстр судових рішень*: оф. вебсайт. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/123836980 (дата звернення: 21.03.2026).
14. Вирок Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 27.11.2025 р. у справі № 607/17343/25 (провадження № 1-кп/607/1792/2025). *Єдиний державний реєстр судових рішень*: оф. вебсайт. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/132226409 (дата звернення: 29.03.2026).
15. Вирок Личаківського районного суду м. Львова від 30.10.2025 р. у справі № 463/10496/24 (провадження № 1-кп/463/241/25). *Єдиний державний реєстр судових рішень*: оф. вебсайт. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/131425446 (дата звернення: 29.03.2026).
16. Вирок Чечелівського районного суду міста Дніпра від 26.06.2025 р. у справі № 204/5805/25 (провадження № 1-кп/204/885/25). *Єдиний державний реєстр судових рішень*: оф. вебсайт. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/128457757 (дата звернення: 30.03.2026).
17. Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму від 09.12.1999 : ратифіковано із заявою Законом України від 12.09.2002 № 149-IV. База даних «Законодавство України» / Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_510 (дата звернення: 30.03.2026).
18. Шестопалов Р. М. Мета злочину за ст. 110–2 КК України як обов'язкова ознака його суб'єктивної сторони. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. 2022. Вип. 71. С. 303–308. DOI: https://doi.org/10.24144/2307–3322.2022.71.51

REFERENCES:

1. Cohen, H. G. (2026). The international order, international law, and the definition of security. *Michigan Journal of International Law*, *47*(1), 1–40. https://doi.org/10.36642/mjil.47.1.international
2. Hrynkiv, O. (2023). Legal and policy responses to national security measures in international economic law. *Georgetown Journal of International Law*, *54*(2), 165–229. URL: https://www.law.georgetown.edu/international-law-journal/past-issues/volume-54-number-2-winter-2023/legal-and-policy-responses-to-national-security-measures-in-international-economic-law/
3. Law of Ukraine No. 1533-VII. Pro vnesennia zminy do Kryminalnoho kodeksu Ukrainy shchodo kryminalnoi vidpovidalnosti za finansuvannia separatyzmu [On amendments to the Criminal Code of Ukraine regarding criminal liability for the financing of separatism]. (2014, June 19). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, (32). Art. 1125.
4. Directorate General for International Partnerships. (2018). *Study on tax motivated illicit financial flows: Report*. FCG Germany GmbH. URL: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/2024/Study%20on%20Tax.pdf

5. Law of Ukraine No. 2341-III. *Kryminalnyi kodeks Ukrainy* [Criminal Code of Ukraine]. (2001, April 5). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, (25-26). Art. 131.
6. Law of Ukraine No. 254k/96-VR. *Konstytutsiia Ukrainy* [Constitution of Ukraine]. (1996, June 28). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, (30). Art. 141.
7. Law of Ukraine No. 2755-VI. *Podatkovyi kodeks Ukrainy* [Tax Code of Ukraine]. (2010, December 2). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, (13-17). Art. 112.
8. Karchevskyi, M. (2023). *Protydiia zlochynnosti v Ukraini: Infohrafika: Interaktyvnyi dovidnyk* [Crime prevention in Ukraine: Infographics: Interactive guide] (Version 3.0). CrimeTracer. URL: https://crimedatalab.shinyapps.io/platform/
9. Rubashchenko, M. A. (2026). Criminal offenses against the foundations of national security of Ukraine. In Yu. V. Baulin, V. I. Borisov, V. I. Tyutyugin, Yu. A. Ponomarenko, S. O. Kharitonov (Eds.), Criminal law of Ukraine. Special part. (pp. 24–43). Kharkiv: Pravo.
10. Netesa, N. V. (2018). Finansuvannia teroryzmu ta finansuvannia dii… [Financing of terrorism and financing of actions…]: Porivnialnyi analiz skladiv zlochyniv [A comparative analysis of elements of crimes]. *Visnyk Asotsiatsii Kryminalnoho Prava Ukrainy*, *2*, 116–126. https://doi.org/10.21564/2311–9640.2018.11.161211
11. Lysko, T. D., & Makoznak, S. Ye. (2023). Kryminalna vidpovidalnist za st. 110–2 KK Ukrainy… [Criminal liability under Art. 110–2 of the Criminal Code of Ukraine…]. *Yurydychnyi Visnyk. Povitriane i Kosmichne Pravo*, *1*, 186–191. https://doi.org/10.18372/2307–9061.66.17435
12. *Sentence in case No. 344/12697/24*, Ivano-Frankivsk City Court of Ivano-Frankivsk Region, July 23, 2024, case No. 344/12697/24, Unified State Register of Court Decisions. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/120563507
13. *Sentence in case No. 344/17772/24*, Ivano-Frankivsk City Court of Ivano-Frankivsk Region, December 17, 2024, case No. 344/17772/24, Unified State Register of Court Decisions. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/123836980
14. *Sentence in case No. 607/17343/25*, Ternopil City District Court of Ternopil Region, November 27, 2025, case No. 607/17343/25, Unified State Register of Court Decisions. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/132226409
15. *Sentence in case No. 463/10496/24*, Lychakiv District Court of Lviv, October 30, 2025, case No. 463/10496/24, Unified State Register of Court Decisions. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/131425446
16. *Sentence in case No. 204/5805/25*, Checheliv District Court of Dnipro City, June 26, 2025, case No. 204/5805/25, Unified State Register of Court Decisions. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/128457757
17. *International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism*. (1999, December 9). (Ratified by the Law of Ukraine No. 149-IV on September 12, 2002). Legislation of Ukraine Database. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_510
18. Shestopalov, R. M. (2022). Meta zlochynu za st. 110–2 KK Ukrainy yak oboviazkova oznaka yoho subiektyvnoi storony [The purpose of a crime under Art. 110–2 of the CC of Ukraine as an obligatory feature of its subjective side]. *Naukovyi Visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu. Seriia: Pravo*, *71*, 303–308. https://doi.org/10.24144/2307–3322.2022.71.51

Vladyslav MYKHAILENKO,
PhD, Academician Stashis Scientific Research Institute for the Study of Crime Problems of National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Department of Criminal Law Research, Researcher,
ORCID ID: https://orcid.org/0009-0006-5115-9451,
e-mail: vmykhailenko@outlook.com

CONDUCTING BUSINESS ACTIVITY AS A MODE OF COMMITTING A CRIMINAL OFFENCE PROVIDED FOR BY ARTICLE 110–2 OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE

This article provides a comprehensive study of conducting business activity as a specific mode of financial and material support for the criminal offence provided for by Article 110–2 of the Criminal Code of Ukraine. It is substantiated that under the conditions of globalization and hybrid armed conflicts, the economic sphere is transformed into a potential strategic lever for undermining the sovereignty and territorial integrity of the state.

Typical patterns of conducting business activity that constitute the objective side of financing under Article 110–2 of the CC of Ukraine have been scientifically systematized. These patterns reasonably include: investing in the aggressor state and in the occupied territories, systematic payment of taxes to occupation administrations or illegal paramilitary formations, interaction with sanctioned entities, and the provision of infrastructural capacities (specifically energy and logistics) to ensure the vital functioning of the occupation apparatus. Based on an analysis of statistics for 2021–2025 and the study of judicial practice materials, the law enforcement dynamics were identified, indicating the possibility of qualifying even seemingly standard commercial transactions as a serious criminal offence against the foundations of national security.

The subjective side of the criminal offence is analyzed, with a particular focus on its special purpose. A significant legal conflict is identified between the legislatively established commercial motive of activity (income generation, asset preservation, or survival under occupation) and the anti-state purpose provided for by the disposition of Art. 110–2 of the CC of Ukraine. It is concluded that the current construction of the norm, due to the complexity of proving the aforementioned purpose, creates risks of offenders evading responsibility or the exercise of unlawful pressure on legal entrepreneurship. The author emphasizes the expediency of revising the content of the article by reconsidering «purpose» as a mandatory element of the subjective side and shifting the focus to direct intent regarding the fact of the conscious provision of assets to the structures of the aggressor.

Keywords: *conducting business activity, financing of actions, Art. 110–2 of the CC of Ukraine, national security, territorial integrity, subjective side of a crime, economic security, material support.*

Стаття надійшла до редакції: 14.04.2026 р.
Прийнята до друку: 13.05.2026 р.
Дата публікації (оприлюднення): 25.05.2026 р.